

Anthony Kenny. Batı Felsefesinin Yeni Tarihi Ortaçağ Felsefesi. Cilt 2. Çev. / Trans. Şeyma Yılmaz. İstanbul: Küre Yayınları / Publishing, 2017

İrfan KARADENİZ

Arş. Gör., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,
Felsefe ve Din Bilimleri

Research Asistant, Recep Tayyip Erdoğan University, Faculty of Theology,
Department of Philosophy and Religion, Rize / Turkey
irfan.karadeniz@erdogan.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-2126-8973

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Kitap Tanıtımı / Book Review

Geliş Tarihi / Date Received: 5 Mart / March 2019

Kabul Tarihi / Date Accepted: 28 Ağustos / August 2019

Yayın Tarihi / Date Published: 31 Aralık / December 2019

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık / December

DOI: 10.29288/ilted.535802

Atıf / Citation: Karadeniz, İrfan. "Anthony Kenny. *Batı Felsefesinin Yeni Tarihi Ortaçağ Felsefesi*. Cilt 2. Çev. / Trans. Şeyma Yılmaz. İstanbul: Küre Yayınları / Publishing, 2017". *ilted: ilabiyat tetkikleri dergisi / journal of ilabiyat researches* 52 (Aralık/December 2019/2): 361-364. doi: 10.29288/ilted.535802

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/ilted> | <mailto:ilabiyatdergi@atauni.edu.tr>

Copyright © Published by Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi /
Ataturk University, Faculty of Theology, Erzurum, 25240 Turkey.

Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Öz

İslam düşünce tarihinin en önemli dönemine tekabül eden Ortaçağlar, felsefe tarihi açısından mümtaz bir yer teşkil etmektedir. Bu sahada birçok metin kaleme alınmasına rağmen önemine binaen mezkûr dönem yeni yorum ve kurgularla okunmaya ve yazılmaya her daim ihtiyaç duymaktadır. Değerlendirmemize konu olan Anthony Kenny'nin *Batı Felsefesinin Yeni Tarihi Ortaçağ Felsefesi* isimli eseri muhtelif kavramlarla yeni bir kurgu üzerine felsefe tarihini inşa etmeye çalışmıştır. Bu değerlendirme yazısında Ortaçağ felsefesi için olduğu kadar sonraki yüzyıllara da etki eden İslam düşünürlerinin ihmal edildiği ve birçok başlıkta isimlerinin dahi zikredilmediğine örneklerle işaret edilmiştir. Zikri geçen filozofların mantık, fizik, metafizik ve bilgi gibi çeşitli sahalarda kişisel anlamda metin telif ederek katkı sundukları herkesin malumudur. Ayrıca Platon ve Aristo gibi filozofların metinlerinin anlaşılması için yaptıkları şerhler yine bu katkının boyutunun ciddiyetini gösterir. Ancak tüm bu sayılan hususlara rağmen İslam düşünürlerine sadece belli kavramlar etrafında sathi bir şekilde yer verildiği göze çarpar. Kitap için ciddi bir eksik olarak görülen bu husus, tercümeden kaynaklı sorunlarla birlikte, alana sunacağı katkı bir tarafa metnin özgünlüğünü de tartışmaya açık hale getirir.

Anahtar Kelimeler: Ortaçağ Felsefe Tarihi, Anthony Kenny, İslam Felsefesi, İbn Sina, İbn Rüşd.

Abstract

The middle ages, which correspond to the most important period in the history of Islamic thought, have a distinctive place in terms of the history of philosophy. Although many texts are written in this field, it is always necessary to read and write the aforementioned period with the new interpretations and fictions. Anthony Kenny's work, *Medieval Philosophy: A New History of Western Philosophy*, which is the subject of our study, tried to construct a history of philosophy on a new fiction with various concepts. In this review, it is pointed out that the Islamic philosophers who have influenced the later centuries as well as the medieval philosophy were neglected and their names were not mentioned in many issues. It is well-known that all above-cited philosophers reconciled texts in various fields such as logic, physics, metaphysics and knowledge. In addition, the interpretations of philosophers such as Plato and Aristotle in order to understand the texts show the importance of this contribution. However, it is noteworthy that Islamic thinkers have only a specific place in terms of certain concepts despite all these considerations. This issue, which is considered to be a serious deficiency for the book, together with the problems arising from the translation, makes the uniqueness of the text and its contribution to the field problematic.

Keywords: History of Medieval Philosophy, Anthony Kenny, Islamic Philosophy, Avicenna, Averroes.

Dünü, bugünü ve geleceği anlamlı kılabilmek, hiç şüphesiz düşünce tarihinin izini sürmekle mümkündür. Düşüncenin serencamını kaleme alan sayısız eser yazılmış olsa da mevcut filozofları ve eserlerini daha sistemli anlatan metinlerin yazılması gerektiği de bir hakikattir. Mevcut kurgusuyla bu ihtiyaca binaen yazılıp şimdi de Türkçe'ye aktarılan *Batı Felsefesinin Yeni Tarihi* isimli eser 4 cilt olarak tasarlanmıştır. Eserin müellifi olan Anthony Kenny'nin genelde felsefe tarihiyle ilgili, özelde ise Tanrı, iman, akıl, eylem ve irade kavramları bağlamında metinler telif ettiği ehli tarafından bilinmektedir. Bu bağlamda yazdığı metinleri zikretmek yazarın zihin dünyasını görmemiz açısından önümüzü aydınlatacaktır. *Action, Emotion and Will* (1963), *Descartes: A Study of His Philosophy* (1968), *Wittgenstein* (1973), *Freewill and Responsibility* (1978), *Faith and Reason* (1983), *Reason and Religion: Essays in Philosophical Theology* (1987), *Aquinas on Mind* (1993), *The Oxford History of Western Philosophy* (1994) and *The Unknown God: Agnostic Essays* (2004). Yukarıda zikredilen eserlerinden ziyade ülkemizde Batı felsefe tarihi

üzerine yazdığı metinlerle bilinmektedir. Yazarın değerlendirmemize konu olan eseri bu doğrultuda yazılan *Batı Felsefesinin Yeni Tarihi Ortaçağ Felsefesi*'dir.

Batı Felsefesinin Yeni Tarihi Ortaçağ Felsefesi isimli eser Ortaçağ felsefe araştırmalarının boyutuna dair özgün değerlendirmelerine yer verdiği "Giriş" bölümünün yanı sıra aşağıda gösterildiği gibi dokuz bölüm şeklinde kurgulanmıştır: "Felsefe ve İnanç", "Okulcular", "Mantık ve Dil", "Bilgi", "Fizik", "Metafizik", "Zihin ve Ruh", "Etik" ve "Tanrı". Bu kurgu Ortaçağ düşünürlerinin bu meseleleri tahlillerine yer verilerek tanzim edilmiş ve nitekim bu özelliğiyle eser felsefe tarihine dair sistemli bir metin görünümüne kavuşmuştur. Değerlendirmemizi yaparken kitabın her bir bölümünü değerlendirmektense belirlediğimiz iki hususu ele almayı daha önemli ve yeterli buluyoruz. İlki, yazarın Ortaçağ hakkındaki değerlendirmeleri; ikincisi ise çeviri metinde karşılaşılan birtakım sıkıntılardır. Bunlardan ilki yazarın objektif bir tavır sergilemesi nedeniyle eserin güçlü olduğu noktayı temsil ederken, ikincisi metnin özgünlüğünü temelinden sarsacak boyuttaki çeviri hatalarıdır ki bu durum eserin zayıf noktalarından birini temsil eder.

Anthony Kenny'nin "Giriş" bölümünde değinmiş olduğu Ortaçağ döneminin birtakım ön yargılardan kaynaklı ve kasıtlı bir biçimde göz ardı edilmiş olduğu gerçeği önemlidir. Eser felsefe tarihinin ortaçağ dönemine yönelik yazılmış olmasına rağmen, sathi atıfları saymazsak, yazarın bizzat kendisi de İbn Sînâ ve İbn Rüşd üzerine yoğunlaşmış gözükmektedir. Diğer taraftan yazarın açık yüreklilikle ifade ettiği İbn Sînâ ile geç tanışmış olması ve ikincil literatürden hareketle İbn Sînâ ve İbn Rüşd düşüncelerine değinmesi eserin ciddiyetine gölge düşürmektedir. Ortaçağ düşünürleri üzerine çalışanları bekleyen dilsel, meslekî, bazı hususları itiraf etme ve dar görüşlülük şeklinde dört engel vardır diyen yazar İslam filozoflarının görüşlerini serdederken dil engeline takılmış gözükmektedir. Ayrıca Aristo mantığı üzerine ciddi metinler üreten Fârâbî, İbn Sînâ ve İbn Rüşd gibi düşünürlerin görüşlerine "mantık ve dil" başlığı altında değinilmemesi eserin kapsayıcılığını sorgulatmaktadır. Ancak ilginç olan yazarın İbn Sînâ ve İbn Rüşd'ün felsefi düşüncelerinin büyük akademik metinlere etkisinin Hıristiyan seleflerin etkilerinden göz ardı edilemeyecek boyutta olduğunu kabul etmesine rağmen daha önce işâret edilen başlıklarda bu düşünürlerle yer vermemesidir.

Yuhanna Kumeyr ve John De Boer gibi birçok düşünürün iddia ettiklerinin aksine Kenny, Müslüman ve Yahudi düşünürlerin görüşlerinin Latin Batı dünyasına tanıtılmasında sadece bir kavşak görevi görmediğini ayrıca kendi alanlarında önemli filozoflar ortaya çıkardıklarını vurgular.

Değerlendirmemizin bu kısmında metinde karşılaşılan tercümeyle ilgili bazı hususları zikretmeyi, yayıncı kuruluşun sonraki baskılarda tashihe giderek düzenleyeceği temennisiyle önemli buluyoruz. Eserdeki en önemli eksiklik; ortaçağ üzerine çalışan bir kişi tarafından son okumasının yapılmamış olmasıdır. Bu durumun me-

tin içerisinde anlam kaymalarına ve bozulmalarına sebebiyet verecek boyutta olduğu verilecek örneklerden görülebilecektir. “Felsefe ve İnanç” üst başlığı altında İbn Sînâ’nın metafizik düşüncesi ele alınırken Varlık ve Mahiyet ve de Zorunlu ve Mümkün kavramları aşağıda gösterildiği şekilde metinde kendilerine karşılık bulmuştur: “Öz ve varoluş bütün canlılarda farklıdır. Belli bir türün ne olduğunu tam olarak araştırsak bile o türe ait bireylerin var olduğunu göstermek imkânsızdır. Tanrı tek gerekli oluştur ve diğer bütün canlılar olasıdır. İbn Sînâ’ya göre Tanrı’nın varlığı ve ondan yayılan dünya da yalnızca onun özüne bağlıdır ve aynı zamanda sonsuzdur.” (s. 54)

“Mantık ve Dil” bölümünde mantık ilmindeki beş tümel yani cins, tür, ayırım, özgünlük ve ilinti kavramları gösterildiği gibi çevrilmiştir: “türler, familya, ayırt edici özellik, nitelik ve tesadüf.” (s. 132) “Zihin ve Ruh” bölümünde bilkuvve, bilfiil ve müstefad akıl kavramlarının karşılıkları metinde “Farabî’nin insan psikolojisi ile ilgili görüşlerinde üç zekaya ya da zekanın üç seviyesine rastlarız. Bunlardan ilki alıcı ya da potansiyel zekadır, yani düşünceye neden olan doğuştan gelen kapasitedir. Dış aracı zihnin etkisi altında, bu yaradılış gerçek düşünme ile açığa çıkar ve insan zihni böylece gerçekteki zihne dönüşür. İnsanoğlu alıcı zihnini anlaşılır düşüncelerle mükemmel hale getirir. Bu sayede zihin mükemmelleşerek edinilmiş zihin haline gelir.” (s. 238-239) Yukarıdaki kavramlar “alıcı potansiyel akıl, gerçek pasif zeka ve edinilmiş zeka” şeklinde çevrilmiştir. Ayrıca klasik metinlerde en bilinen örnekler olan zeyd ve amr yerine “Zaid ve Amr”; metafizik ve mantığın en temel kavramları olan tümel ve tikel yerine evrensel ve bireysel karşılıklarının kullanıldığı görülür. (s. 246, 258) Özetle kavramsal karşılıkların tam verilemediği metni yer yer anlaşılmaz kılan bu çeviriler yayıncı kuruluşun bu sahadaki tecrübesini zedelemektedir. Ayrıca tercüme edilen metin felsefi bir metin olduğundan salt dil bilmenin yetmeyeceği yukarıdaki kavramsal karşılıkların verilememesinden bariz bir şekilde anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak eserin kendine özgü kurgusu felsefe tarihine ilgi duyan okuyucu için bir nevi kolaylık sunarken, metnin Ortaçağ felsefesi şeklindeki isimlendirmesi İslam dünyasından yer verilen düşünürlerin ve bu düşünürlerin görüşlerinin azlığı sebebiyle eksik kalmaktadır. Yukarıdaki hususların tamamı metnin çevirisinde karşılaşılan birtakım hatalarla birleşince eser düşünce dünyamıza buruk bir etki bırakarak kendini sınırlandırmış olmaktadır.